

บทที่ 6

การวัดพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย

การวัดผลด้านทักษะพิสัย เป็นการวัดผลที่ต้องการจะดูว่า เมื่อผู้เรียนได้ผ่านการศึกษาไปแล้ว สามารถที่จะนำความรู้ที่ศึกษาดังกล่าวไปใช้โดยการปฏิบัติงานจริง ได้หรือไม่ การประเมินผลดังกล่าว สามารถที่จะใช้วิธีในการประเมินได้หลายอย่าง เช่น การประเมินผลตามสภาพจริง การประเมินผลโดยการใช้แฟ้มสะสมผลงาน หรือ การประเมินโดยผู้สอนสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน การประเมินสามารถทำได้ทุกขณะที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ด้วยกัน ดังนั้นการประเมินผลด้านทักษะพิสัย จึงเป็นการประเมินผลที่ผู้สอนต้องเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนตลอดเวลาและเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เป็นการประเมินที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในปัจจุบันการประเมินผลโดยเน้นทักษะปฏิบัติเป็นการประเมินผลที่ได้รับความนิยม และต้องดำเนินการควบคู่กับการประเมินด้านพุทธิพิสัยหรือประเมินด้านสติปัญญาและการประเมินจิตพิสัยหรือการประเมินคุณลักษณะ เนื่องจากเป็นการประเมินว่าผู้เรียนสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ได้จริงหรือไม่นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างไร

พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย

พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย หมายถึง การให้ผู้เรียนปฏิบัติงานหรือกิจกรรมที่ต้องอาศัยทักษะของการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดชิ้นงานตามที่ผู้สอนมอบหมาย ผู้สอนต้องวิเคราะห์ลักษณะของพฤติกรรมที่ต้องให้ผู้เรียนแสดงออก โดยผู้สอนต้องสร้างภาระงานที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนเพื่อบอกให้รู้ว่า ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และสามารถที่จะนำความรู้มาสู่การปฏิบัติงานนั้นมากน้อยเพียงใด การประเมินทักษะพิสัย หรือทักษะปฏิบัติ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Performance Assessment หรือ Performance - Based Assessment

ธรรมชาติของการประเมินผลด้านทักษะพิสัย

การวัดผลด้านทักษะพิสัยนั้น ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ธรรมชาติของการที่จะประเมินผลด้านทักษะพิสัย เพื่อให้สามารถวางแผนในการประเมินผลด้านทักษะพิสัยได้ดีขึ้น ซึ่ง ภัทรา นิคมานนท์ (2543 หน้า 200-202) ได้กล่าวถึงธรรมชาติของการประเมินผลด้านทักษะพิสัย สรุปได้ดังนี้

1. การวัดทักษะพิสัยสามารถวัดได้ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ถ้าผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่มก็ต้องประเมินผลการทำงานกลุ่มของผู้เรียนด้วย ถ้าได้รับมอบหมายให้ทำงานรายบุคคลก็ต้องประเมินผลการทำงานรายบุคคล ซึ่งลักษณะของงานบางประเภทจำเป็นต้องทำเป็นกลุ่ม ผู้เรียนไม่สามารถที่จะทำคนเดียวกัน แต่งานบางประเภทอาจไม่จำเป็นต้องทำเป็นกลุ่ม

2. ลักษณะงานที่ให้ทำแตกต่างกันวิธีการวัดย่อมแตกต่างกัน งานที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติมีหลายประเภท เช่น งานด้านการพูด การโต้ว่าที่ ความสามารถทางดนตรี โครงการทางวิทยาศาสตร์ วิธีการในการวัดจึงต้องแตกต่างกัน

3. การวัดทักษะพิสัย สามารถวัดกระบวนการและผลงานได้ทั้งแยกจากกันหรือรวมกัน ลักษณะของการทำงานบางประเภทจะให้ความสำคัญกับกระบวนการในการทำงาน งานบางประเภทไม่สนใจกระบวนการแต่ให้ความสำคัญกับผลผลิต แต่ลักษณะของงานบางประเภทก็ให้ความสำคัญทั้งกระบวนการและผลผลิต และอาจจะเป็นงานที่ทั้งกระบวนการและผลผลิตสามารถเกิดขึ้นพร้อมกันได้

4. การวัดทักษะพิสัยในการปฏิบัติงานงานอาจแยกออกไปได้ 3 ระดับคือ ระดับ พฤติกรรม (Behavior) ระดับผลลัพธ์ (Outcome) และระดับประสิทธิผล (Effectiveness)

ระดับพฤติกรรม หมายถึง การวัดหรือสังเกตโดยตรงจากพฤติกรรมขณะปฏิบัติงาน

ระดับผลลัพธ์ หมายถึง การวัดผลของพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลที่ปรากฏ

ระดับประสิทธิผล หมายถึง การวัดผลงานเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการวัดโดยตรง

ข้อควรคำนึงถึงในการประเมินพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย

การประเมินพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ผู้สอนควรต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะทำให้ผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน บรรลุตามตัวชี้วัดหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. วัดให้ตรงกับตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเป็นพฤติกรรมที่จำเป็นต้องวัดด้วยการปฏิบัติงานจึงจะตอบได้ว่า การจัดการเรียนการสอนและการวัดผลตอบสนองตามตัวชี้วัดและจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2. คำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานที่ผู้เรียนจะสามารถดำเนินการได้ และสามารถวัดได้อย่างชัดเจน

3. ความชัดเจนของคำสั่ง ผู้สอนต้องกำหนดขอบเขตของการดำเนินงาน เงื่อนไขการทำงาน สถานการณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน เกณฑ์การให้คะแนน ต้องชัดเจน

4. สิ่งที่ทำให้ผู้เรียนปฏิบัติต้องเป็นการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง โดยผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกถึงขั้นตอนการทำงาน แนวทางการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงาน จากสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ เช่น การโต้เถียง การอ่านทำนองเสนาะ การร้องเพลง การพูดโน้มน้าวใจ การพูดแสดงความคิดเห็น การพูดในที่ประชุมชน เช่น การพูดปราศรัย การพูดอวยพร ฯลฯ

5. การปฏิบัติงานของผู้เรียนเป็นการบูรณาการเนื้อหาสาระจากศาสตร์ที่เกี่ยวข้องหลายสาขาและเน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ของผู้เรียนมาสร้างเป็นงานชิ้นใหม่ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น การพูดอวยพรบูรณาการระหว่างหลักการพูดกับข้อมูลของผู้ที่เราอวยพรและเนื้อหาของของโอกาสที่ใช้ในการพูด

6. เป็นการวัดที่สามารถนำไปใช้ในขณะที่มีการเรียนการสอน โดยผู้สอนสามารถวัดการแก้ปัญหาในการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมาย ลักษณะเช่นนี้สามารถที่จะแนะนำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความก้าวหน้าของตนเอง และได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

7. ผลของการวัดนำไปประเมินทักษะทางสังคมและอารมณ์ได้ การวัดทักษะสามารถพิจารณาการทำงานร่วมกับผู้อื่น การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบในการทำงาน และความเสียสละ การแก้ปัญหะหน้าเฉพาะหน้า เช่น การจัดโครงการโต้เถียง ซึ่งเป็นลักษณะการวัดทางด้านจิตพิสัยและลักษณะนิสัยของผู้เรียนในการทำงานที่มีความซับซ้อนได้ ผู้เรียนต้องวางแผนการทำงานซึ่งอาศัยองค์ความรู้หลายอย่างประกอบการทำงาน

การวางแผนวัดทักษะพิสัย

การวัดทักษะพิสัย การปฏิบัติงานกับผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องมีการเตรียมการวางแผน การมอบหมายงานให้ผู้เรียนอย่างละเอียดรอบคอบ ซึ่ง สุวิมล ว่องวาณิช (2546 หน้า 219-220) ได้กล่าวถึง การวางแผนเพื่อใช้และประเมินผลการวัดการปฏิบัติงาน ไว้ดังนี้

1. การวางแผนสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางการเรียนอาจเกิดขึ้นได้ในห้องเรียน สถานการณ์ที่จำลองหรือเป็นของจริง ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมอย่างไร ผู้สอนต้องมีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติ ถ้าเป็นไปได้ ทุกอย่างควรมีสภาพเหมือนหรือคล้ายของจริงมากที่สุด เช่น การโครงการไถ่ว่าที่ จะต้องให้ผู้ฟังให้เหมือนสถานการณ์จริง การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ

2. การวางแผนเกี่ยวกับงานที่ให้ผู้เรียนทำ ผู้สอนต้องมีการวางแผนงานอย่างดีเกี่ยวกับงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติ พยายามหมุนเวียนการปฏิบัติงานให้ครบทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่ทำแต่ส่วนใดส่วนหนึ่ง ต้องคอยตรวจสอบว่าผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของงานที่ทำแต่ละส่วน การตัดสินใจเกี่ยวกับปริมาณงานที่กำหนดให้ทำขึ้นอยู่กับแต่ละสถานการณ์ ผู้สอนต้องคำนึงถึงระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนไม่ให้ปฏิบัติงานที่ง่ายหรือยากจนเกินไป

3. การวางแผนการควบคุมการปฏิบัติ ประกอบด้วย

3.1 การอธิบายและการสาธิตโดยครูผู้สอน ได้แก่ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับทักษะที่อยากให้เกิดจะต้องประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติและเหตุผลสำหรับการทำให้เกิดทักษะนั้น แต่ละขั้นตอนต้องอธิบายและสาธิตให้ผู้เรียนได้เห็นและได้ยิน ผู้สอนต้องแสดงการปฏิบัติให้ผู้เรียนดู มีการตั้งคำถามผู้เรียน ต้องแน่ใจว่าผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ให้ทำ และแสดงให้ผู้เรียนเห็นการปฏิบัติที่สำคัญอันนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องและสมบูรณ์

3.2 การเลียนแบบและการฝึกปฏิบัติ ผู้สอนต้องพูดคุยหรืออธิบายกับผู้เรียนแต่ละคนให้เข้าใจแต่ละขั้นตอนของการทำงาน แกไขข้อผิดพลาดทันทีและกระตุ้น

ให้เกิดพฤติกรรมการแก้ไขงาน โดยผู้เรียนทุกคนต้องมีการปฏิบัติงาน ผู้สอนต้องให้เวลา
ที่เพียงพอต่อการทำกิจกรรมต้องอดทนและหลีกเลี่ยงการช่วยเหลือผู้เรียนโดยไม่จำเป็น

3.3 การแนะนำและการแก้ไขข้อผิดพลาดจากผู้สอน ขั้นตอนแรกควรย้
วัตถุประสงค์การฝึกปฏิบัติแต่ละครั้งที่ทำงาน ผู้สอนต้องชี้ให้เห็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องทำหาก
ผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกิดความมั่นใจในการทำงาน พยายาม
ถามคำถามที่สำคัญเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน ช่วยผู้เรียนให้เกิด
การพัฒนาทักษะการปฏิบัติแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิด การให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดเป็นสิ่ง
สำคัญเพราะผู้เรียนบางคนลืม บางคนเรียนรู้ช้า บางคนไม่เอาใจใส่

กระบวนการประเมินทักษะพิสัย

การประเมินด้านทักษะพิสัย เป็นลักษณะของการประเมินผลเพื่อดูพฤติกรรม
ขั้นสูงในเรื่องของการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้กับผู้เรียน ผู้สอนจึง
ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวางในการกำหนดงานให้กับผู้เรียน โดยผู้สอนจะต้องเตรียมทั้ง
ในเรื่องของการวางแผนการดำเนินงาน สถานการณ์ เงื่อนไข ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้กับ
ผู้เรียน ตลอดจนการเตรียมวางแผนการประเมิน ช่วงระยะเวลาการประเมิน การสร้าง
เครื่องมือการประเมินและการสร้างเกณฑ์การประเมินและการรายงานผลการดำเนินงาน
ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ ดังนั้นกระบวนการประเมินทักษะพิสัย ประกอบด้วย

1. ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
หรือหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน เพื่อมาใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงานให้กับผู้เรียน
ซึ่งในขั้นนี้ต้องพิจารณาในเรื่องเนื้อหาสาระที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนแต่ละชั้นและอาจจะ
รวมถึงสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่
ต้องการให้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้เรียนได้ทำงานที่ผู้สอนกำหนดให้ เช่น การออกเสียงบท
ร้อยกรอง ที่ผู้เรียนต้องสามารถอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ การอ่านเว้นวรรคตอนที่ถูกต้อง
ตามฉันทลักษณ์ควบคู่กัน โดยจุดประสงค์การเรียนรู้ต้องครอบคลุมตัวชี้วัดและสิ่งที่
เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่ผู้สอนนำมาใช้ในการวัดทักษะปฏิบัติ

3. กำหนดงาน สิ่งที่ผู้สอนต้องคำนึงถึง ความเป็นไปได้ ในการกำหนดงาน ให้ผู้เรียนทำ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นไปได้ในการปฏิบัติงาน เช่น ผู้เรียนเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล ซึ่งเป็นสภาพพื้นที่การจราจรหนาแน่น ผู้สอนให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ครูดีเด่นในการสอนภาษาไทยซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทางหลายชั่วโมง ในทางปฏิบัติผู้เรียนไม่สามารถที่จะทำได้ นอกจากนั้นยังต้องคำนึง ระดับอายุ ความรู้ความสามารถของผู้เรียนที่สามารถจะปฏิบัติงานนั้นได้ เนื่องจากงานบางอย่างอาจจะไม่เหมาะสมกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่จะปฏิบัติ เช่น การให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาแสดงละครล้อเลียนสังคม ลักษณะงานดังกล่าวต้องอาศัยทักษะทั้งในด้านของการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ในระดับที่สูงมาก ดังนั้นลักษณะของงานที่ผู้สอนกำหนดให้ต้องไม่ยากหรือง่ายเกินไป

4. กำหนดลักษณะงาน สถานการณ์หรือเงื่อนไข ที่จะต้องสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงและการให้ผู้เรียนปฏิบัติงาน ในสถานที่จริงและหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ในกรณีที่ไม่สามารถให้ปฏิบัติงานในสถานที่จริงได้ ก็อาจจะต้องจำลองสถานการณ์ให้ใกล้เคียงของจริงให้มากที่สุด

5. กำหนดขั้นตอนการประเมิน การกำหนดขั้นตอนการประเมิน ผู้สอนควรกำหนดเกี่ยวกับ เครื่องที่จะใช้ในการประเมินซึ่งอาจจะมีหลายประเภท ที่สำคัญจะต้องครอบคลุมทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน กำหนดผู้ประเมินซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้สอนอย่างเดียว อาจจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ด้วยก็ได้ กำหนดช่วงเวลาที่จะประเมิน

6. กำหนดเกณฑ์และการรายงานผล เกณฑ์ที่จะใช้ในการประเมินผู้เรียน ผู้สอนสามารถใช้เกณฑ์ในลักษณะของเกณฑ์รวมหรือเกณฑ์แยกองค์ประกอบก็ได้ ก่อนที่ผู้สอนจะกำหนดเกณฑ์ ผู้สอนต้องทำการวิเคราะห์งาน การคำนึงลักษณะของงานที่ให้ผู้เรียนทำ โดยมองในเรื่องกระบวนการ ผลผลิต และสิ่งที่จะเกี่ยวข้องอื่นๆ ซึ่งสามารถรวมคุณลักษณะหรือสมรรถนะด้านอื่นเข้ามาด้วยได้ เช่น คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือการนำวัสดุท้องถิ่นมาใช้ สมรรถนะด้านการแก้ปัญหาของผู้เรียน หลังจากการประเมินผลแล้วก็ควรรายงานผลการปฏิบัติให้ผู้เรียนได้รับทราบข้อบกพร่องของตนเอง

วิธีการวัดทักษะพิสัย

วิธีการที่จะใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทักษะพิสัย ของผู้เรียน มีอยู่หลายประเภทด้วยกัน ได้แก่

1. การสังเกต
2. การทดสอบ

การที่ผู้สอนจะเลือกใช้วิธีการใดในการรวบรวมข้อมูล ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน เช่น จำนวนนักเรียนที่ต้องการประเมินมีมากเกินไป สถานการณ์ของการปฏิบัติงานแต่ละประเภท คุณลักษณะเฉพาะของพฤติกรรมที่ต้องการวัด โดยมีรายละเอียดที่ต้องทำความเข้าใจ ดังนี้

การสังเกต

เป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการวัดทักษะการปฏิบัติงานของผู้เรียน เป็นการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการที่จะรวบรวมข้อมูล การเฝ้าดูปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด การสังเกตเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เห็นถึงขั้นตอนการปฏิบัติงาน ตั้งแต่กระบวนการปฏิบัติงานและผลผลิตของงาน นอกจากนั้นผู้สอนยังสามารถที่จะสังเกตพฤติกรรมอย่างอื่นประกอบด้วย เช่น ความละเอียดรอบคอบในการทำงาน การแก้ปัญหาหรือประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ภัทรา นิคมานนท์ (2543 หน้า 209) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการใช้การสังเกตเพื่อวัดทักษะการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. ผู้สอนมีโอกาสดูเห็นการปฏิบัติงานของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด
2. ต้องการวัดทักษะการทำงานของผู้เรียน
3. ต้องการวัดพฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มและรายบุคคล
4. ต้องการวัดคุณลักษณะของการทำงานด้านจิตพิสัย เช่น ความสนใจ

ความเอาใจใส่ต่อการทำงาน

5. กลุ่มผู้เรียนมีขนาดเล็กสามารถสังเกตได้อย่างทั่วถึง
6. มีลำดับขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน
7. สามารถสังเกตพฤติกรรมหรือผลงานได้

หลักการสังเกต

การที่ผู้สอนจะใช้การสังเกตในการรวบรวมข้อมูลผู้เรียนเพื่อการประเมินทักษะการปฏิบัติงานนั้นผู้สอนควรมีหลักการ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายการสังเกตให้ชัดเจนว่าจะสังเกตพฤติกรรมอะไร รายละเอียดของพฤติกรรม ดังกล่าว มีโครงสร้างอะไรบ้างหรือประกอบด้วยพฤติกรรมมีรายละเอียดใดเป็นส่วนประกอบปลีกย่อย เช่น การวางแผนการแสดงละครเวทีซึ่งผู้สอนจะต้องสังเกตกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินงาน ผลผลิตของการแสดง ความ

พร้อมในการเตรียมสิ่งที่จำเป็น ความตั้งใจในการแสดง การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

2. การเตรียมเครื่องมือที่เหมาะสมประกอบการสังเกต ผู้สอนต้องพิจารณาว่าในการสังเกตครั้งนั้น ควรใช้เครื่องมือใดประกอบการสังเกต เช่น อาจจะเป็นแบบตรวจสอบรายการเพื่อดูความพร้อม หรือแบบมาตราส่วนประเมินค่าเมื่อต้องการกำหนดระดับคุณภาพของการดำเนินงาน

3. การตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสังเกต หากผู้สอนไม่แน่ใจเกี่ยวกับข้อมูลที่สังเกตได้ ก็ควรที่จะตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เช่น การวัดซ้ำหรือเก็บข้อมูลซ้ำถ้าสามารถจะทำได้ หรืออาจจะให้คนอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยสังเกตพฤติกรรมเดียวกันซ้ำ เช่น การสังเกตความพร้อมของผู้เรียน แล้วพบว่า ผู้เรียนนำวัสดุ อุปกรณ์ที่จะปฏิบัติงานมาไม่ครบ ผู้สอนอาจจะต้องสอบถามจากผู้สอนคนอื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อต้องการพิจารณาว่า ผู้เรียนเป็นผู้ที่จะต้องได้รับการพัฒนาหรือแก้ไขเกี่ยวกับความพร้อมในการทำงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต

การรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องใช้เครื่องมือช่วยในการสังเกต ทั้งนี้เพื่อต้องการให้มีความสะดวกในการแปลความหมายและสรุปผลได้ง่ายขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตที่ใช้กันทั่วไป ได้แก่ (สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, 2544 , หน้า 48)

- (1). แบบตรวจสอบรายการ (Check lists)
- (2). แบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)
- (3). แบบบันทึกความถี่พฤติกรรม
- (4). แบบบันทึกพฤติกรรม (Anecdotal Records)

แบบตรวจสอบรายการ (Check lists) เป็นลักษณะของเครื่องมือที่ผู้สอนกำหนดข้อรายการพฤติกรรมการปฏิบัติที่ต้องการให้ครอบคลุม เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมดังกล่าวหรือไม่ โดยผู้สอนสามารถระบุพฤติกรรมเป็น ทำ-ไม่ทำ มี-ไม่พร้อม ใช่ - ไม่ใช่

ตัวอย่างแบบตรวจสอบรายการ

การขีดเส้นใต้และอ่านออกเสียงคำควบกล้ำจากบทประพันธ์ที่กำหนดให้ต่อไปนี้

ประชาชนปรีดิ์เปรมเกษมสันต์
 ท่านประธานประกอบขอบประสงค์
 ยามโอภาปราศรัยประจักษ์คง
 เผื่อดำรงปราชญ์อยู่คู่ประจำ
 เรื่องข้าวเปลือกที่แพงเปลี่ยนแปลงให้
 แปรเปลี่ยนไปปรุโปร่งโล่งใจหนา
 พร้อมปรับปรุงเลือกกลุ่มประชุมคำ
 ทั้งปรักปรำปลิ้นปล้อนว่อนเล็กเอย

ที่มา : วิเชียร เกษประทุม อ้างถึงใน อานงค์ ใจลังกา (2547 หน้า 184)

แบบตรวจสอบรายการ การอ่านคำควบกล้ำ พร และ ปล

คำ	นักเรียนเลขที่														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ประชาชน															
ปรีดิ์เปรม															
ประธาน															
ประกอบ															
ประสงค์															
ปราศรัย															
ประจักษ์															
ปราชญ์															
ประจำ															
ข้าวเปลือก															
เปลี่ยนแปลง															
ปรับปรุง															
ประชุม															
ปรักปรำ															
ปลิ้นปล้อน															

ที่มา อานงค์ ใจลังกา (2547 หน้า 184)

แบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เป็นแบบวัดที่ผู้สอนต้องการทราบถึงระดับของผู้เรียนในการปฏิบัติมากกว่าการที่จะตอบว่า ทำหรือไม่ทำ ใช่หรือไม่ใช่ แต่ต้องการวัดเพื่อที่จะบอกว่าทำในระดับไหน เพราะลักษณะของทักษะสามารถที่จะตอบได้ว่าผู้เรียนแต่ละคนมีระดับที่ไม่เท่ากัน แบบวัดมาตราส่วนประมาณค่าสามารถที่จะวัดได้ทั้งกระบวนการผลงาน ข้อพึงระวังในการใช้มาตราส่วนประมาณค่าคืออคติของผู้สังเกต ดังนั้นในการนำมาตราส่วนประมาณค่ามาใช้จึงควรมีผู้สังเกตร่วมกันหลายคน ทั้งนี้เพื่อป้องกันความลำเอียงที่อาจจะเกิดขึ้น

ตัวอย่างแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า การทำงานกลุ่ม

ที่	พฤติกรรมที่สังเกต	ระดับคุณภาพ				
		5	4	3	2	1
1.	การร่วมมือในการกำหนดหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม					
2.	การแสดงความคิดเห็นในการวางแผนการดำเนินงาน					
3.	การรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในกลุ่ม					
4.	การตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม					
5.	มีความเชื่อมั่นในตนเองกล้าแสดงออก					
6.	การตอบคำถามและกล้าซักถาม					
7.	การลำดับความสำคัญในการนำเสนอผลงาน					
8.	การร่วมมือในการแก้ปัญหาภายในกลุ่ม					
9.	ความเสื่อสละ ความมีวินัยและตรงต่อเวลา					
10.	การปรับปรุงผลงานของกลุ่มให้ถูกต้อง					

ความหมายของระดับคุณภาพ

5	หมายถึง	ปฏิบัติได้ดีมาก
4	หมายถึง	ปฏิบัติได้ดี
3	หมายถึง	ปฏิบัติได้ปานกลาง
2	หมายถึง	ปฏิบัติได้
1	หมายถึง	ต้องปรับปรุงการปฏิบัติ

ที่มา : พิทยาภรณ์ ศรีสุโขทัย (2553 หน้า 112)

แบบบันทึกเหตุการณ์ (Anecdotal Record)

เป็นลักษณะการสังเกตที่ไม่มีรายการหรือข้อความเหมือนกับเครื่องมือการสังเกตอื่นๆ แต่ทั้งนี้ผู้สอนก็ต้องมีจุดมุ่งหมายของการบันทึกที่ชัดเจน เช่น การบันทึกพฤติกรรมการระมัดระวังหรือความรอบคอบในขณะปฏิบัติงาน เป็นลักษณะของการสังเกตพฤติกรรมไม่เป็นทางการมากนัก เหมาะที่จะใช้ในกรณีที่ผู้สอนต้องการนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกมาปรับแก้พฤติกรรมการทำงานของนักเรียน เช่น พฤติกรรมความรอบคอบในการทำงาน การช่วยสมาชิกในกลุ่มทำงาน รูปแบบของเครื่องมือ ควรประกอบด้วย พฤติกรรมที่สังเกต ผู้ถูกสังเกต วันที่ เวลา สถานที่ในการสังเกต ลักษณะของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น การแปลความหมาย และข้อมูลอื่นๆ

ตัวอย่างการบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน

พฤติกรรมที่สังเกต การร่วมมือกับสมาชิกในการแสดงละคร ผลกระทบ
การสื่อสาร ต่อพฤติกรรมวัยรุ่นในสังคมไทย
ชื่อผู้ถูกสังเกต นส. เกศณี เกตุทอง วิชา.....ชั้น.....
วันเวลาที่สังเกต

บันทึกผลการสังเกต

ในขณะที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนทำแสดงละคร เรื่อง “ผลกระทบการสื่อสาร ต่อพฤติกรรมวัยรุ่นในสังคมไทย” เกศณี นั่งมองเพื่อนทำงานสลับกับการมองนาฬิกา โดยไม่ช่วยเพื่อนทำอะไรเลย เมื่อเพื่อนบอกให้ช่วยคิดเครื่องแต่งกายให้ตัวละครและรับผิดชอบหาเครื่องประดับที่เหมาะสม เกศณีก็แสดงอาการไม่พอใจ

ความคิดเห็น เกศณีไม่ช่วยเหลือสมาชิกในการทำงานกลุ่ม ซึ่งอาจจะเกิดจากความไม่เข้าใจบทบาทของตนเองจะต้องทำอะไร หรือเป็นลักษณะนิสัยส่วนตัวที่ไม่ช่วยเหลือใคร หรืออยู่บ้านไม่เคยถูกใช้ให้ทำอะไร

ข้อเสนอแนะ ถ้ามเกศณี ถึงสาเหตุของการไม่ให้ความร่วมมือกับสมาชิกในกลุ่ม

ตัวอย่าง แบบฉบับบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตทั้งห้อง

รัชนี้ มั่งคั่ง ใน file แบบบันทึกพฤติกรรมทั้งห้อง

ตัวอย่าง แบบบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตรายบุคคล

การจดบันทึกเหตุการณ์ย่อรายบุคคล	
ชื่อนักเรียน วัฒนวิภา	
วัน/เดือน/ปี	การจดบันทึก
6 ม.ค. 57	ยื่นพุดหน้าห้องโดยไม่ได้เตรียมเนื้อหา จึงทำให้พุดตะกุกตะกัก ไม่เรียงลำดับเนื้อหาตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อถูกครูถามก็ตอบได้บ้าง ไม่ได้บ้าง
15 ม.ค. 57	พุดหน้าห้องได้ดีขึ้น ตอบคำถามได้บ้างตามสมควร

ปัญหาในการบันทึกพฤติกรรม

การบันทึกพฤติกรรมผู้เรียนผู้สอนมักจะประสบปัญหาซึ่งอาจจะมีผลทำให้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตขาดความน่าเชื่อถือ ดังที่ ชวลิต ชูกำแหง (2550 หน้า141-142) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. รายการพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่ครั้งที่ทำการสังเกตจะมีพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตเกิดขึ้นใหม่เสมอ
2. ผู้สอนมักเผลอบันทึกโดยเขียนเชิงประเมินใช้ความรู้สึกส่วนตัว เขียนรายงานตามตัวอย่างที่ปรากฏ ผู้สอนหรือผู้สังเกตพยายามไม่ตีความหมายในตอนแรก แต่หลังจากการสังเกตสิ้นสุดลงผู้สอนหรือผู้สังเกตเริ่มทำการตีความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกต
3. งานการบันทึกและการเก็บข้อมูลเป็นภาระที่ผู้สอนหรือผู้สอนหรือผู้บันทึกต้องจัดระบบให้ดี การสังเกตแล้วเก็บข้อมูลในระยะเบี่ยงพฤติกรรมใช้เวลานาน ผู้สอนหรือผู้สังเกตต้องจัดเพิ่มข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อง่ายต่อการสรุปและวิเคราะห์
4. การบันทึกพฤติกรรมมีปัญหาเรื่องการนำผลไปใช้ภายหลังการสิ้นสุดการบันทึกข้อมูล ผู้สอนหรือผู้สังเกตต้องตัดสินใจว่าจะนำข้อมูลนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไร โดยเฉพาะเมื่อผู้ถูกสังเกตมีเพียง 1 หรือ 2 คน ไม่ใช่ทั้งห้องเรียน ข้อมูลจากการสังเกต พฤติกรรมของผู้เรียนประโยชน์ต่อการปรับพฤติกรรมผู้เรียนและ

อาจมีส่วนช่วยในการวัดเจตคติของผู้เรียนต่อวิชาที่เรียน ข้อมูลที่ได้มาจึงไม่นิยมนำมาตีค่าเป็นคะแนนในการประเมินผลการเรียน

คุณลักษณะของผู้สังเกต

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต คุณลักษณะของผู้สังเกตเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเพราะผลของการสังเกตขึ้นอยู่กับเจตคติของผู้สังเกตเท่านั้น ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะเชื่อถือได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้สังเกต ดังนี้

1. ความตั้งใจ ผู้สังเกตต้องมีความตั้งใจในการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนตลอดเวลาของการสังเกตตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น
2. มีประสาทสัมผัสและการรับรู้ที่ดี สมองไม่ล่าช้า ซึ่งจะทำให้สามารถสื่อความหมายได้ดีต่อสิ่งที่สังเกต เช่น การสังเกตสีหน้า ปฏิกริยาบางอย่าง เช่น สีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส สีหน้าบึ้งตึงต่างๆ และแปลความสรุปความคิดรวบยอดได้ดี
3. มีความยุติธรรมและไม่นำอคติส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ผู้สังเกตไม่ชอบเด็กชาย A และมักจะมองว่าเด็กชาย A เป็นเด็กเกเร โดยไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต
4. มีความรู้ในเรื่องที่จะสังเกต หากขาดความรู้จะทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนเนื่องจากการมองข้ามรายละเอียดในประเด็นปลีกย่อยที่สำคัญ
5. มีความละเอียดรอบคอบ ในทุกกรณี โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนการสังเกตตลอดจนถึงการบันทึกผลการสังเกต

ข้อดีของการสังเกต

การสังเกตเป็นการรวบรวมข้อมูลให้ผู้สอนสามารถเก็บรวบรวมได้ทุกขณะ จัดการเรียนการสอน มีสิ่งที่เป็นข้อดีที่ได้จากการสังเกต ดังนี้

1. เก็บข้อมูลได้จากคนทุกเพศทุกวัย แม้แต่เด็กพิเศษประเภทต่างๆ ก็สามารถที่จะเก็บข้อมูลได้
2. ใช้เก็บข้อมูลทักษะการปฏิบัติหรือการประเมินผลตามสภาพจริงได้ดี
3. เป็นการเก็บข้อมูลโดยตรงของผู้ถูกสังเกต ในบางกรณีที่ผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัวก็จะทำให้ได้ข้อมูลที่ดี

ข้อเสียของการสังเกต

การสังเกตมีข้อดีแต่ก็มีข้อที่พึงระวังเช่นกัน ได้แก่

1. อาจเกิดความลำเอียงในกรณีที่ผู้สอนมีอคติส่วนตัว
2. เสียเวลา ผู้สอนต้องมีความอดทนในการสังเกตเพื่อให้ได้ลักษณะ

ของพฤติกรรมที่แท้จริง

3. ผู้สอนต้องใช้ความระมัดระวังสูงในการสังเกต เนื่องจากหากผู้เรียนรู้ตัวพฤติกรรมที่ได้จะไม่ใช้ลักษณะพฤติกรรมที่แท้จริง

ข้อดีของการวัดทักษะพิสัย

การวัดทักษะเป็นการวัดในสิ่งที่ให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงหรือในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับการปฏิบัติงานทำให้ได้สารสนเทศว่านอกจากความรู้และความรู้สึกที่ดีแล้ว ผู้เรียนยังสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้หรือไม่ ผู้สอนจึงควรฝึกให้ผู้เรียนได้มีการปฏิบัติ เนื่องจากมีข้อดี ดังต่อไปนี้

1. สามารถประเมินทักษะต่าง ๆ ที่ไม่สามารถวัดด้วยข้อสอบประเภทเขียนตอบได้ เช่น การฝึกสอนหรือทดลองสอนของนักศึกษา ที่ต้องใช้ความสามารถด้านอื่น ๆ เข้ามาประกอบกันในขณะที่การเรียนในชั้นเรียนของนักศึกษาเป็นการประเมินโดยแบบทดสอบ จึงวัดได้เพียงว่า นักศึกษาฝึกสอนมีความรู้ในเนื้อหาที่สอนหรือไม่ มีความรู้ในเทคนิคการสอนหรือไม่แต่เมื่ออยู่ในสถานการณ์การสอนจริง ๆ นักศึกษาก็ต้องแก้ปัญหาหลาย ๆ ด้านประกอบกัน

2. สามารถประเมินได้ทั้งกระบวนการและผลงาน เนื่องจากการประเมินกระบวนการเป็นการประเมินเพื่อให้ผู้สอนรู้ว่าผู้เรียนมีความพร้อม หรือมีความเข้าใจที่ถูกต้องหรือไม่ส่วนการประเมินผลงานเป็นการประเมิน ความถูกต้องสมบูรณ์ สวยงามของผลงาน

3. เป็นการบูรณาการความรู้หลาย ๆ อย่างประกอบกัน เช่น การฝึกสอน นักศึกษาต้องมีความรู้ทั้งในด้านเนื้อหาวิชาที่ใช้สอน เทคนิคการสอน จิตวิทยาการเรียนรู้หรือจิตวิทยาพัฒนาการ เทคนิคการวัดและประเมินผล ตลอดจนการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อใช้แก้ปัญหการเรียนการสอน

4. การประเมินการปฏิบัติ เป็นการนำความสามารถของผู้เรียนในการนำความรู้และทักษะมาใช้ในการแก้ปัญหา

5. ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลงทน และสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองที่เกิดจากการปฏิบัติงานและจะเป็นความรู้ที่สามารถถ่ายโยงได้ดี

6. ผู้เรียนเห็นคุณค่าของงานที่ตนเองทำ เพราะการดำเนินงานเกิดจากความสนใจที่จะดำเนินการ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานแบบอัตโนมัติ

7. ผู้สอนได้พัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง ที่เกิดจากการเรียนรู้มาจากการปฏิบัติงานของผู้เรียนที่มีปัญหาและอุปสรรค

ข้อจำกัดของการวัดทักษะพิสัย

การวัดทักษะพิสัยเป็นสิ่งที่ผู้สอนควรนำมาประเมินในการจัดการเรียนการสอน โดยในการวัดทักษะพิสัยผู้สอนพึงระวังถึงข้อจำกัดในการวัดทักษะพิสัย ดังนี้

1. ใช้เวลาในการบริหารการสอนมาก โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้สอบมีจำนวนมาก และต้องให้สอบเป็นรายบุคคล
2. ใช้งบประมาณในการดำเนินการสูง เพราะงานบางชิ้นต้องเสียค่าวัสดุ อุปกรณ์ที่มีราคาแพง เช่น งานทางด้านการแพทย์
3. มีข้อจำกัดในเรื่องของการให้คะแนน ดังนี้
 - 3.1. ใช้เวลาในการให้คะแนนมาก เนื่องจากต้องใช้ดุลยพินิจในการพิจารณา เปรียบเทียบ และจัดอันดับ ดังนั้นจึงควรที่จะกำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนที่ชัดเจน
 - 3.2. ขาดความเที่ยงในการให้คะแนน ถ้าในกรณีที่ผู้ให้คะแนนมีหลายคน เช่น ในกรณีที่วิชานั้นๆ มีผู้สอนหลายคน อาจทำให้คะแนนของนักเรียนไม่เท่ากันได้ ดังนั้นผู้สอนจึงควรตกลงกันถึงเกณฑ์ในการให้คะแนนที่ต้องเหมือนกัน
 - 3.3. ให้คะแนนในทันทีไม่ได้ โดยเฉพาะในการประเมินกระบวนการ ซึ่งต้องมีการบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติด้วย ตามลำดับไป
4. ผู้เรียนที่มีความสามารถน้อยอาจจะรู้สึกท้อแท้ใจได้ เนื่องจากมีการตั้งเกณฑ์ไว้สูง จนทำให้ผู้ที่มีความสามารถน้อยไม่สามารถที่จะไปให้ถึงเกณฑ์ได้
5. อาจเกิดการเลียนแบบอย่างผิด ๆ ได้
6. หากผู้สอนไม่ดูแลอย่างใกล้ชิด อาจเกิดอันตรายกับผู้เรียนได้

แฟ้มสะสมงาน

แฟ้มสะสมงานเป็นแนวคิดทางการประเมินวิธีหนึ่งที่จะใช้ในการประเมินทักษะการปฏิบัติงานของผู้เรียน ที่เน้นเรื่องการสะท้อนตนเองในการพัฒนาคุณลักษณะ การปฏิบัติงานของผู้เรียนว่ามีพัฒนาการในเรื่องดังกล่าว อย่างไรก็ตามการปรับปรุงแก้ไขตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับแนว

ความหมายของแฟ้มสะสมงาน

กรมวิชาการ (2540, หน้า 36) กล่าวว่า การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลตามสภาพจริง เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการรวบรวมกระบวนการแปลความหมายของเหตุการณ์ หรือข้อมูลและการตัดสินใจจากข้อมูลพื้นฐานเหล่านั้น

หน่วยศึกษานิเทศก์ (2540, หน้า 195) ให้ความหมายของการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) ว่าเป็นการประเมินผลงานของนักเรียนโดยใช้ผลงานนั้นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความพยายาม ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในการรวบรวมผลงานจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนในการคัดเลือกเนื้อหา เกณฑ์ในการคัดเลือกรายงาน เกณฑ์ในการตัดสิน และการให้เด็กแสดงความรู้สึกต่อผลงานนั้น

ส.วาสนา ประवालพฤษย์ (2540, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของแฟ้มสะสมงานว่า คือ เอกสารรวบรวมข้อมูลจากการลุ่มตัวอย่างสภาพการณ์ในชั้นเรียนที่จะนำมาประเมินว่า การเรียนการสอนในวิชานั้น ๆ เป็นอย่างไร

มิลส์ (Mills, 1994, unpagged อ้างถึงใน กนกวรรณ บั้งทอง, 2542, หน้า 86) กล่าวว่า การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) เป็นวิธีการประเมินผลการเรียนที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง จากการประมวลผลงานของนักเรียนที่ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน นอกจากนั้นยังใช้ในการประกอบการตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่า สิ่งใดจำเป็นสำหรับการเติบโตของเด็กในอนาคต จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนแต่ละวัน

สมนึก นนธิจันทร์ (2542, หน้า 99) ได้สรุปไว้ว่าการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานดีเด่น (Portfolio Assessment) เป็นการวัดและประเมินผลวิธีการหนึ่งในการประเมินสภาพที่แท้จริงของผู้เรียน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลและสร้างเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนอย่างมีจุดประสงค์ ผลงาน เอกสาร หลักฐานนั้นๆ จะแสดงถึงความพยายาม ความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผลงานหรือชิ้นงาน กำหนดเกณฑ์การประเมิน ตลอดจนแสดงความรู้สึกที่มีต่อผลงานนั้น อันจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง สามารถคิดหาแนวทางที่จะพัฒนาปรับปรุงตนเองและเป็นผู้นำตนเองได้

สมศักดิ์ ภู่วิภาคารวรรณ์ (2544, หน้า 122) สรุปความหมายของการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน ไว้ว่า เป็นการประเมินที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางยึดเป้าหมาย ความต้องการ ความสนใจ และความสำเร็จของแต่ละคนเป็นหลัก ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมผลงาน นำเสนอผลงาน และประเมินผลงานของตนเอง ผู้เรียนต้องแสดงความสามารถและเลือกผลงานและจัดเตรียมทำแฟ้มสะสมผลงานด้วยตนเอง ครูและนักเรียนต้องช่วยกันกำหนดเกณฑ์ วิธีการและรูปแบบการประเมิน

ทิวัดถ์ มณีโชติ (2558 : online) ได้กล่าวว่าเป็นการประเมินที่เคลื่อนไหว (Dynamic Assessment) นั่นคือมีการติดตามการนำเสนอและการปรับปรุงแก้ไขชิ้นงานเป็นระยะทำให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่และผู้เรียนได้แสดง

ชิ้นงานต่อสาธารณะเพื่อให้เกิดความภูมิใจดังนั้นการประเมินแฟ้มผลงานจึงควรมีการพัฒนาตามสาระสำคัญคือมีการสะสม มีการคัดเลือก มีการพัฒนางาน มีการจัดระบบ และมีการแสดงผลงาน

แฟ้มสะสมงาน หมายถึง การเก็บรวบรวมผลงานของผู้เรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย และเป็นระบบ โดยเน้นถึงความก้าวหน้าในการเรียนให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ในการเก็บรวบรวมผลงานนั้น ผู้เรียนจะมีการกำหนดชิ้นงาน หรือคัดเลือกงานตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ลักษณะการจัดเก็บสามารถจัดเก็บได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดเก็บเป็นแฟ้มเป็นกล่อง หรือเป็นกระเป๋าค้นอยู่ด้วยความเหมาะสมของชิ้นงานที่ต้องการนำเสนอ ชิ้นงานดังกล่าวเป็นหลักฐานในการประเมินตนเองของนักเรียน การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินจากสภาพจริง และสามารถประเมินได้หลากหลายวิชา

ลักษณะสำคัญของแฟ้มสะสมงาน

การนำแฟ้มสะสมงานมาใช้ในการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการประเมินทักษะพิสัยและการประเมินตามสภาพจริง ที่เป็นสิ่งสะท้อนพัฒนาการด้านต่างๆ ของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนรู้และเก็บหลักฐานแสดงความสำเร็จของผู้เรียน (กาญจนา วงษ์สวัสดิ์และอิสราภรณ์ สุทธิบุตร, 2548 หน้า 7) โดยแฟ้มสะสมงานมีลักษณะสำคัญ ดังที่ (Wiggin : 1989, Wolf : 1989 อ้างถึงใน ศักดิ์ชัย บ่อคำ, 2547 หน้า 19-20) เสนอแนะไว้สรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. แสดงจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ครูและนักเรียนต้องกำหนดเป้าหมาย สิ่งที่จะบรรจุในแฟ้ม เกณฑ์ในการคัดเลือกงาน การตัดสินคุณค่าของงาน
2. เป็นการบูรณาการระหว่างเนื้อหาวิชาการที่ได้จากการเรียนในห้องเรียน กับประสบการณ์ภาคสนามนอกห้องเรียน
3. ให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ พ่อแม่ เพื่อนร่วมชั้นเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการรับทราบผลงานของนักเรียน
4. สะท้อนให้เห็นถึงสภาพที่แท้จริง โดยการเชื่อมโยงกันการเรียนการสอนในชั้นเรียนกับหลักฐานของแฟ้มสะสมงาน
5. เป็นรูปแบบการประเมินที่เป็นพลวัตร ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบความงอกงาม และการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน
6. สะท้อนถึงบุคลิกภาพแห่งตนจากความรู้สึกร่วมในการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ แฟ้มสะสมงานของนักเรียนแต่ละ

คนเป็นการสร้างสรรค์งานที่โดดเด่นเฉพาะตัว เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้เลือกผลงานและประเมินผลงานด้วยตนเอง

7. นำผลการประเมินไปใช้ได้อย่างหลากหลาย ผู้เรียนใช้ในการประเมินตนเอง ผู้สอนใช้ในการประเมินการจัดการเรียนรู้

ส่วนประกอบของแฟ้มสะสมงาน

การจัดทำแฟ้มสะสมงานของนักเรียน ครูควรอธิบายให้นักเรียนได้เข้าใจถึงส่วนประกอบที่ในแฟ้มสะสมงาน และชี้ให้เห็นความสำคัญของส่วนประกอบแต่ละส่วนดังกล่าว และผู้เรียนจะเป็นผู้ดำเนินการในการจัดทำแฟ้มสะสมงานด้วยตนเอง ส่วนประกอบที่สำคัญจะประกอบไปด้วย ส่วนประกอบ 3 อย่างคือ (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 20 - 21)

1. ส่วนนำ

ส่วนนำในแฟ้มสะสมงาน ควรประกอบด้วยส่วนประกอบดังนี้

- 1.1 ปก
- 1.2 ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน
- 1.3 สารบัญ
- 1.4 จุดประสงค์การเรียนรู้

2. ชิ้นงาน

ชิ้นงาน ประกอบด้วย

1. ชิ้นงาน โดยจะเป็นชิ้นงานที่นักเรียนผลิตขึ้น เพื่อตอบสนองต่อจุดประสงค์การเรียนรู้ การทำแฟ้มสะสมงานของผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละคนจะรวบรวมผลงานของตนเอง

2. แบบแสดงรายละเอียดของงาน ได้แก่

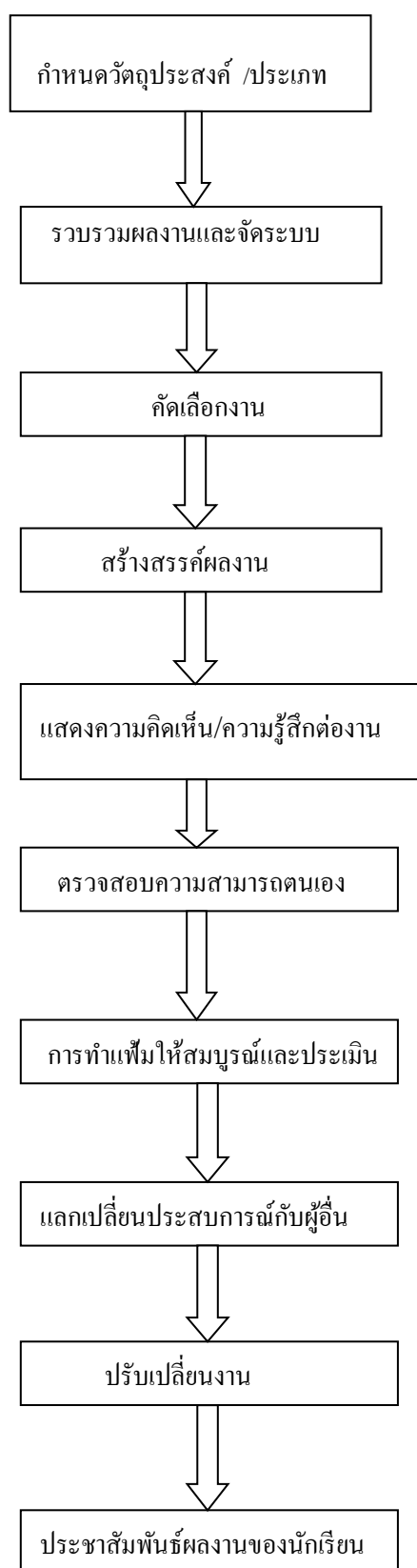
- 2.1 จำนวนหนังสือที่ใช้อ่านประกอบ
- 2.2 เวลาที่ใช้ในการทำงาน
- 2.3 คะแนนจากการทดสอบ
- 2.4 แบบสำรวจรายการของครู
- 2.5 บันทึกประจำวันเกี่ยวกับงาน

3. เกณฑ์

เป็นที่เก็บเกณฑ์การตัดสินแฟ้มผลงาน และข้อมูลการประเมินของครู หรือเป็นที่รวมหลักฐานการประเมินตนเองของนักเรียน

กระบวนการประเมินโดยแฟ้มสะสมงาน

การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานเป็นการประเมินผลเพื่อดูทักษะของ นักเรียนจากการปฏิบัติงาน งานที่ปรากฏอยู่ในแฟ้มสะสมงานเป็นงานที่เน้นผลผลิตของ งาน (Burk, Fogarty and Belgrad 1994 อ้างถึงใน สำนักงานการประถมศึกษา แห่งชาติ. 2542 หน้า 97-121) ได้เสนอกระบวนการในการประเมินโดยแฟ้มสะสมงาน ไว้ 10 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพ 6.1 ขั้นตอนการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์และประเภทของแฟ้มสะสมงานซึ่งในขั้นนี้ครูควรดำเนินการโดยกำหนดขั้นตอนดังนี้ (พิชิต ฤทธิจรูญ, 2545, หน้า 89 - 90) การเตรียมตัวของครู ครูต้องดำเนินการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียน สอบถามความต้องการเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนและการประเมินผลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน และจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเตรียมตัวผู้เรียน ครูต้องแจ้งให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูต้องดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ กระตุ้นให้ผู้เรียนกำหนดภาระงานและการสร้างความรู้ตามภาระงาน กระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมอย่างครบถ้วน ครูร่วมกับนักเรียนในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมิน และร่วมกันประเมินผลจากการเรียนการสอน ในขั้นนี้จะทำให้ผู้เรียนได้ผลงานจากการเรียนการสอน

2. รวบรวมผลงานและจัดระบบแฟ้ม ขั้นนี้ครูต้องวางแผนร่วมกับ

นักเรียนในการหาวิธีในการเก็บรวบรวมชิ้นงาน และต้องเป็นผู้ชี้แนะการออกแบบเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนได้จัดระบบชิ้นงาน เพื่อให้ชิ้นงานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และครูต้องตกลงกับนักเรียนเกี่ยวกับรายละเอียดของการประเมินผล ดังต่อไปนี้

2.1 วัตถุประสงค์ที่ใช้ในแฟ้มสะสมงาน

2.2 นักเรียนจะนำเสนองานหรือหลักฐานใดบ้างและงานชิ้นนั้นจะนำไปประเมินวัตถุประสงค์ใด และโครงการ 1 ชิ้น อาจประเมินหลายวัตถุประสงค์ก็ได้

2.3 ลักษณะการจัดเก็บ จะเก็บไว้ที่ใด เช่น เก็บในรูปของกระเป๋า กล่อง แฟ้มแขวน หรือแฟ้มธรรมดา

2.4 มีการจัดระเบียบในการจัดเก็บอย่างไร เช่น อาจจัดเก็บตามประเภทของงาน ตามเนื้อหาของเรื่อง ตามลำดับขั้นของชิ้นงาน โดยผู้เรียนอาจจะต้องมีเครื่องมือที่ช่วยแยกประเภทของงานให้เห็นชัดเจน เช่น แลบสี กระดาษสีคั่นเพื่อแยกประเภทไว้

2.5 มีแผนหรือระยะเวลาในการจัดเก็บ คัดเลือก ตลอดจนขั้นตอนในการดำเนินงานต่าง ๆ ของการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

3. การคัดเลือกงาน การคัดเลือกชิ้นงานควรจะคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หากพบว่ายังมีข้อบกพร่องก็ควรจะปรับปรุงแก้ไข โดยควรให้เพื่อน ผู้ปกครอง และครูเข้ามามีส่วนร่วมด้วย และควรมีการคัดเลือกเป็นระยะ ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลงานเดิมกับผลงานชิ้นใหม่ โดยให้นักเรียนเป็นผู้ตัดสิน หลักในการคัดเลือกชิ้นงานมีดังนี้ (จินตนา ธนวิบูลย์ชัย, 2552 หน้า (5-41)) ได้เสนอแนะการคัดเลือกชิ้นงานไว้ดังนี้

3.1 สะท้อนเหตุการณ์หรือการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อนักเรียน

3.2 แสดงถึงพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน

3.3 สะท้อนให้เห็นกระบวนการและผลผลิต

3.4 สัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนการสอน

3.5 เป็นสื่อหรือเครื่องมือที่จะช่วยให้นักเรียนมีโอกาสดекเปลี่ยนความคิดเห็นของครูผู้ปกครองหรือเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

4. การสร้างสรรค์ผลงาน/แฟ้มให้มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ขั้นนี้ผู้เรียนจะสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง โดยการออกแบบปก การวางรูปแบบหน้า การตั้งชื่อชิ้นงาน ลักษณะดังกล่าวขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถสะท้อนบุคลิกภาพได้

5. การแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่องาน ขั้นนี้ผู้เรียนต้องแสดงความคิดเห็นต่อผลงานของตนเอง ตลอดจนการให้เหตุผลในการเลือกผลงานแต่ละชิ้นมาบรรจุไว้ในแฟ้ม การแสดงความคิดเห็นต่องาน ประโยชน์ที่ได้รับจากการผลิตชิ้นงาน ลักษณะการเขียนสะท้อนความคิด

ตัวอย่างข้อความที่ใช้แสดงความรู้สึกต่อผลงาน

1. รู้สึกภูมิใจต่อผลงานชิ้นนี้ อย่างไรบ้าง

2. ถ้ามีโอกาสให้ทำงานชิ้นนี้อีกครั้งอยากปรับปรุงแก้ไข งานชิ้นนี้

อย่างไร

3. ถ้ามีโอกาสในการนำเสนองานนี้ต่อที่สาธารณะชน จะนำเสนอในประเด็นไหน และจะให้ข้อเสนอแนะอย่างไรผู้ที่สนใจ

4. อยากจะเล่าให้คนอื่นฟังเกี่ยวกับการทำงานชิ้นนี้อย่างไร

5. ประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำงานชิ้นนี้

6. ในขณะที่ทำงานชิ้นนี้ มีปัญหาหรือไม่ หากไม่มีปัญหาคิดว่าเป็นเพราะอะไร และหากมีปัญหาคิดว่าปัญหานั้นเกิดจากอะไร มีวิธีในการแก้ปัญหาอย่างไร

7. งานชิ้นนี้เป็นไปตามความคาดหวังหรือไม่ ยังมีสิ่งใดที่คิดว่าไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง

8. อยากเล่าให้ผู้ปกครองฟังเกี่ยวกับอะไรในการทำงานชิ้นนี้

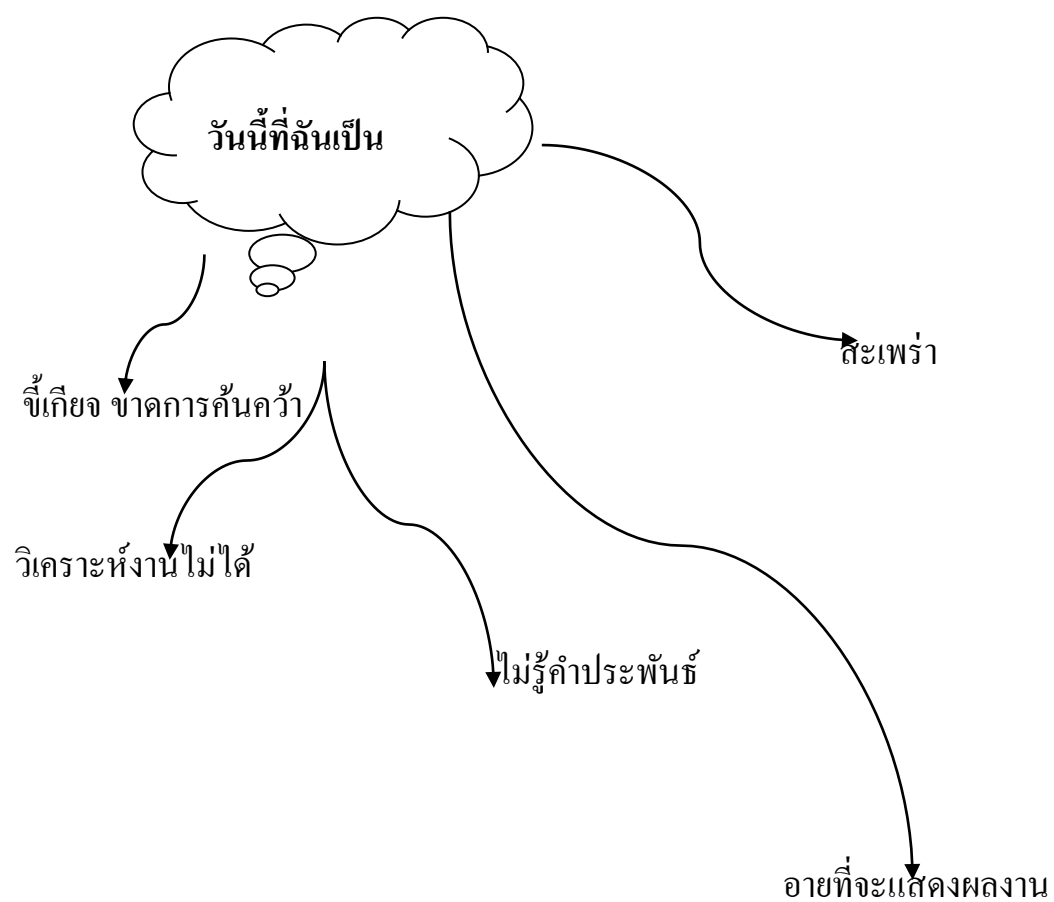
6. ขั้นตรวจสอบความสามารถของตนเอง และการบรรลุเป้าหมาย ขั้นนี้ นักเรียนต้องประเมินว่าผลงานของตนเองบรรลุเป้าหมายที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดไว้ เช่น

1. นิสัยในการทำงาน

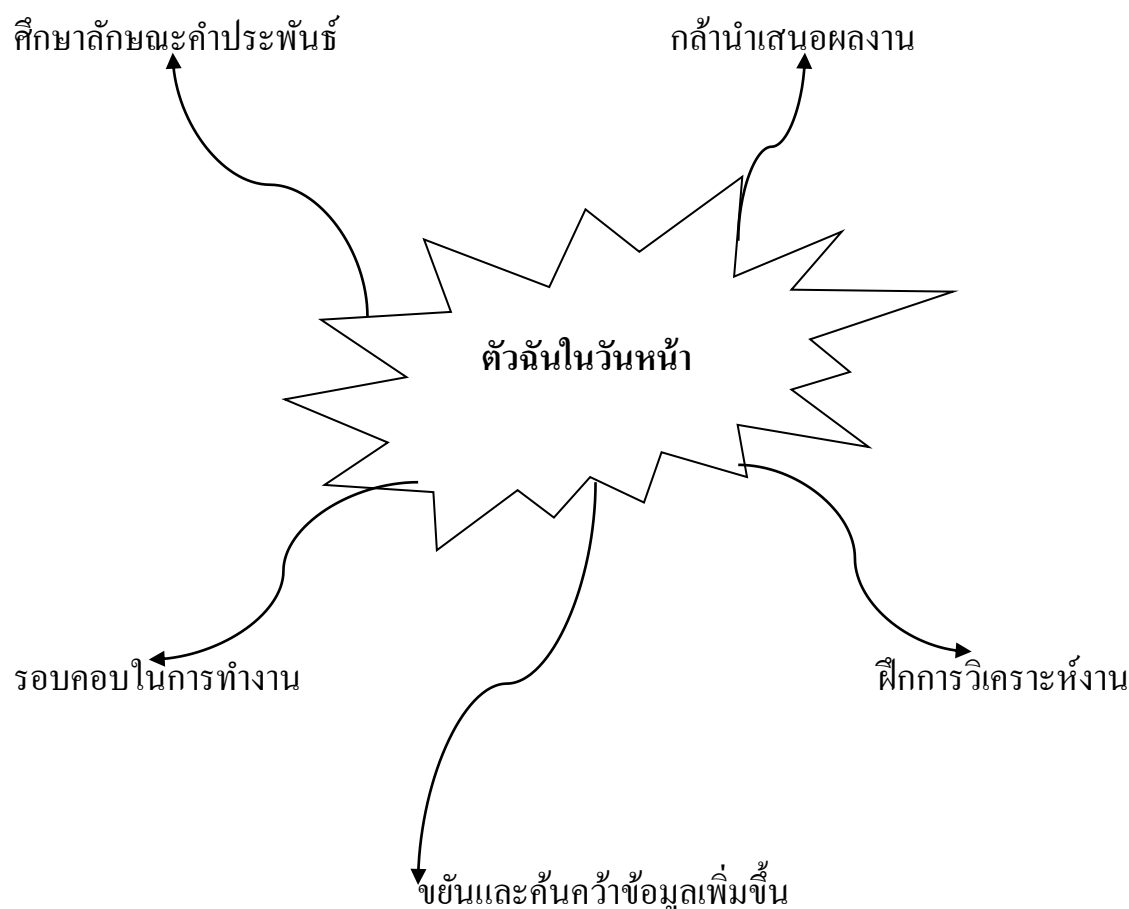
2. ทักษะการทำงาน

3. การใช้ความคิดสร้างสรรค์
4. ความสามารถในการบริหารจัดการ การทำงาน
5. รูปแบบความน่าสนใจของแฟ้ม
6. ความถูกต้องของข้อมูล
7. ความเพียรพยายามในการทำงาน
8. พัฒนาการการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน
9. ความถูกต้องของรูปแบบการทำงาน
10. การประหยัดทรัพยากรการทำงาน
11. ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการประเมินสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาดตนเองของผู้เรียน โดยการกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาดตนเอง ซึ่งผู้เรียนสามารถที่จะออกแบบแผนในการพัฒนาดตนเองได้ตามความคิดสร้างสรรค์ที่ตนชอบ

ภาพที่ 6.2 การตรวจสอบความสามารถของตนเอง : วันนี้ที่ฉันเป็น

ภาพที่ 6.3 การตรวจสอบความสามารถของตนเอง : ตัวฉันในวันนี้

7. การทำแฟ้มสะสมงานให้สมบูรณ์และการประเมิน การประเมินแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างเกณฑ์ที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของการให้ผู้เรียนทำแฟ้มสะสมงาน ที่เน้นความก้าวหน้าหรือพัฒนาการในตัวผู้เรียนมากกว่าการที่ผู้เรียนแต่ละคนนำผลงานของตนเองไปเปรียบเทียบกับผู้เรียนคนอื่นๆ เพื่อการแข่งขัน

8. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงาน การดำเนินงานในขั้นนี้ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เช่น เพื่อนนักเรียน ผู้ปกครอง และครูคนอื่นๆ

9. การปรับเปลี่ยนผลงาน เกิดขึ้นหลังจากผู้เรียนได้รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น ผู้เรียนสามารถที่จะปรับการนำผลงานเข้าไปอยู่ในแฟ้ม และดึงผลงานที่คิดว่ามีข้อบกพร่องออกได้ การปรับเปลี่ยนงานทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

10. การประชาสัมพันธ์ผลงานของนักเรียน เป็นการให้โอกาสนักเรียนในการนำเสนอผลงานของตนเอง มาจัดนิทรรศการและควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนรูปแบบของการจัดนิทรรศการ และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ชื่นชมความสำเร็จของผู้เรียน และเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน

เกณฑ์ในการตัดสินแฟ้มสะสมงาน

การตัดสินความก้าวหน้าในการประเมินด้วยการใช้แฟ้มสะสมงานเพื่อดูพัฒนาการของผู้เรียน มากกว่าการนำผลการดำเนินงานของผู้เรียนไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ ดังตัวอย่างของการประเมินพัฒนาการและคุณลักษณะของผลงาน ดังนี้

พัฒนาการ	คุณลักษณะของแฟ้มสะสมงาน
ก้าวหน้ายอดเยี่ยม (4)	แสดงความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง จากตอนเริ่มต้นถึงปัจจุบัน พัฒนาจากการอ่าน/เขียน แคบๆ ไปสู่ความสามารถในการอ่าน/เขียนในหัวข้อที่หลากหลาย สามารถสังเกตและให้คำแนะนำต่อการเปลี่ยนแปลงในงานของตนทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน
ก้าวหน้ามาก (3)	ผู้เรียนได้ขยายการใช้ภาษาและรู้คำศัพท์ที่กว้างขึ้น สามารถทำงานได้โดยมีอิสระในการอ่าน / เขียน มากยิ่งขึ้น งานมีคุณภาพต่างจากระยะแรกแต่ไม่ก้าวหน้าเท่ายอดเยี่ยม
ก้าวหน้าบ้าง (2)	งานเขียนของผู้เรียนสอดคล้องกันและเข้าใจง่ายแต่หัวข้อเรื่องและเนื้อหายังคงเหมือนเดิม ผู้เรียนอ่านเพื่อความเข้าใจและพอใจในปริมาณที่ไม่มาก มีชิ้นงานที่หลากหลายน้อยและประยุกต์สู่ชีวิตประจำวันได้น้อย
ก้าวหน้าน้อย (1)	พอดิโพลิโอมีชิ้นงานน้อย ก้าวหน้าน้อยด้านการอ่านเขียน ความตั้งใจในการอ่าน / เขียนมีน้อย
ไม่ก้าวหน้า (0)	พอดิโพลิโอไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะประเมิน เป็นเพียงแฟ้มรวมงาน

ที่มา : โชติกา ภาณุผล : 2559, หน้า 24

กระบวนการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนแฟ้มสะสมงาน ควรดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการนิยามคุณภาพการทำงาน
2. เก็บรวบรวมเกณฑ์การให้คะแนนที่ใช้ประเมิน ทักษะการเขียน การพูด งานศิลปะ หรืองานอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแม่แบบที่จะนำมาดัดแปลงใช้ตามจุดมุ่งหมายที่ท่านจะใช้
3. เก็บรวบรวมตัวอย่างงานของนักเรียนทำกับผู้เชี่ยวชาญทำ ซึ่งจะมีลักษณะที่แตกต่างกันจากคุณภาพต่ำจนถึงคุณภาพสูง
4. นำคุณลักษณะสำคัญของแม่แบบเหล่านั้นมาอภิปรายว่า สามารถนำมาใช้ในการจำแนกคุณภาพงานทั้งสองกลุ่มได้หรือไม่
5. เลือกคุณลักษณะที่ใช้ได้ไว้ แล้วเขียนคำบรรยายลักษณะสำคัญเหล่านั้น
6. เลือกตัวอย่างของนักเรียนมาอีกชุดหนึ่ง
7. ทดลองใช้เกณฑ์การให้คะแนนกับงานดังกล่าว
8. แก้ไขปรับปรุง
9. ทดลองอีกจนกระทั่งมั่นใจว่าจะคะแนนที่ได้จากการตรวจตามเกณฑ์สามารถใช้แทนคุณภาพของงานเหล่านั้นได้

ข้อดีของการใช้แฟ้มสะสมงาน

1. ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการคิดและการตัดสินใจในการที่จะเลือกงานของตนเอง
2. ช่วยให้เห็นจุดเด่นที่ควรส่งเสริม และจุดแข็งที่ควรปรับปรุง ตลอดจนพัฒนาการของผลงาน
3. นักเรียนได้มีโอกาสในการฝึกการประเมินตนเอง
4. นักเรียนมีกำลังใจในการที่จะพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าขึ้นไป
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง
6. ครูได้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนแต่ละคน และสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนได้ดีขึ้น
7. เป็นการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเกิดทักษะในการปฏิบัติตนได้
8. นักเรียนได้มีโอกาสประเมินตนเอง และนำผลการประเมินตนเองที่คิดว่าดีไปกระตุ้นการเรียน ผลการประเมินตนเองที่ไม่ดีก็จะทำการปรับปรุง
9. ทำให้ผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้มากขึ้น
10. ผู้ปกครองได้เห็นหลักฐานการเรียนของบุตรหลาน

ข้อเสียของการใช้แฟ้มสะสมงาน

1. ครูไม่มีโอกาสได้ทราบเกี่ยวกับกระบวนการในการปฏิบัติงานของผู้เรียน เนื่องจากผลงานที่นำเสนอเป็นผลงานที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว
2. ขาดคุณภาพในด้านความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ดังนั้นจึงควรกำหนดเกณฑ์ในการประเมินให้ตรงกัน
3. เสียเวลามาก ทั้งในการรวบรวมผลงาน และในการตรวจทานผลงานของตนเอง

สรุปท้ายบท

การประเมินด้านทักษะพิสัย เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้ ความรู้สึก มาบูรณาการและประยุกต์สู่การปฏิบัติงานได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด การวัดทักษะปฏิบัติสามารถวัดได้ทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล วัดกระบวนการทำงานหรือผลิตรายงานและอาจจะวัดทั้งกระบวนการและผลงานรวมกันก็ได้ สิ่งที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงเสมอในการวัดทักษะปฏิบัติ ได้แก่ การวัดต้องเป็นไปตามมาตรฐานหรือตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนดไว้ งานที่ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติอยู่ในวิสัยที่ผู้เรียนต้องสามารถปฏิบัติได้ เมื่อกำหนดงานให้ผู้เรียนปฏิบัติแล้ว คำสั่ง สถานการณ์ เงื่อนไขในการทำงานต้องชัดเจน ก่อนที่จะวัดทักษะปฏิบัติ ผู้สอนต้องเตรียมตัวการวางแผนเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การมอบหมายงานให้ผู้เรียนทำ การควบคุมการปฏิบัติงาน เช่น ผู้สอนต้องอธิบายหรือสาธิตก่อนให้ผู้เรียนทำ การให้เลียนแบบและฝึกปฏิบัติ การแนะนำผู้เรียนและการให้แก้ไขข้อผิดพลาด วิธีการในการวัดทักษะปฏิบัติที่นิยมใช้มากที่สุด คือ ใช้การสังเกต ในขณะที่สังเกตก็ต้องมีเครื่องมือเพื่อช่วยให้การสังเกตมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ข้อดีของการวัดทักษะปฏิบัติ คือ ผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติจริงและผู้เรียนยังสามารถที่จะใช้ทักษะและคุณลักษณะอย่างอื่นประกอบการปฏิบัติได้ ในขณะที่เดียวกันการวัดทักษะปฏิบัติก็มีข้อจำกัดอยู่บ้างในเรื่องของการวัดและประเมินที่ต้องใช้เวลามากและในบางกรณีก็ต้องใช้งบประมาณสูง คะแนนที่ได้อาจไม่ยุติธรรมหากเกณฑ์ที่สร้างขึ้นไม่ชัดเจนพอ แฟ้มสะสมผลงานเป็นวิธีการหนึ่งในการวัดผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน โดยเน้นในเรื่องการคัดสรรผลงานและประเมินผลงานด้วยตัวผู้เรียนเอง การวัดผลโดยแฟ้มสะสมผลงานเน้นในเรื่องพัฒนาการของผู้เรียนมากกว่า การพิจารณาจุดเด่น และจุดด้อยของผู้เรียน ส่วนประกอบของแฟ้มสะสมผลงานจะประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนนำ ส่วนชิ้นงาน และส่วนที่เป็นเกณฑ์

แบบฝึกหัด

1. จงอธิบายสาระสำคัญของการวัดผลด้านทักษะพิสัยตามที่นักศึกษาเข้าใจ
2. จงอธิบายธรรมชาติของการประเมินผลด้านทักษะพิสัย พร้อมกับยกตัวอย่างรายละเอียดเพิ่มเติมจากมาตรฐาน ตัวชี้วัด หรือ สมรรถนะในกลุ่มสาระที่ตรงกับสาขาของนักศึกษา
3. หากให้นักศึกษาวัดทักษะพิสัยของนักเรียน ก่อนการออกแบบการวัด นักศึกษาคิดว่ามีข้อควรคำนึงในการประเมินพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยใดที่สำคัญและจำเป็นบ้าง
4. ให้นักศึกษาวางแผนการประเมินทักษะพิสัยจากมาตรฐาน ตัวชี้วัด หรือ สมรรถนะที่กำหนดไว้ในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
5. จงอธิบายความหมายของแฟ้มสะสมงานตามที่นักศึกษาเข้าใจ
6. จงยกตัวอย่างลักษณะของแฟ้มสะสมงานได้อย่างน้อย 5 ข้อ
7. นักศึกษาระบุส่วนประกอบที่สำคัญของแฟ้มสะสมงาน
8. ถ้านักศึกษาจะให้ผู้เรียนทำแฟ้มสะสมงานเกี่ยวกับนิสัยรักการอ่าน นักศึกษาจะอธิบายขั้นตอนของการทำแฟ้มสะสมงานให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างไร
9. นักศึกษาคิดว่า การทำแฟ้มสะสมงานเหมาะที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนหรือไม่อย่างไร อธิบายเหตุผลประกอบให้ชัดเจน
10. ให้นักศึกษาเลือกสร้างแบบสังเกตเพื่อการประเมินผลด้านทักษะพิสัยในการพูด 1 ฉบับ

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ บึงทอง. (2542). การศึกษาผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กาญจนา วงษ์สวัสดิ์ และ อิศราภรณ์ สุทธิบุตร. (2548). มูลค่าเพิ่มของแฟ้มสะสมงานของนักเรียน. ศึกษาสารปริทัศน์. 20(3) : 7-12.
- คณะกรรมการประเมินศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2539). การวัดและการประเมินผลสภาพที่แท้จริงของนักเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการประเมินศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน. (ม.ป.ป). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (ม.ป.ท).
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน. (2557). แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จินตนา ธนวิบูลย์ชัย. (2552). “การประเมินตามสภาพจริง” ใน ประมวลสาระชุดวิชา การประเมินและวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน **Evaluation and Research for Instruction Development**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2550). การประเมินผลการเรียนรู้ **Learning Assessment**. มหาสารคาม : เดือนตุลา.
- โชติกา ภาษีผล. (2559). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพยาภรณ์ ศรีสุไชย. (2553). การพัฒนาความสามารถการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยกลุ่มร่วมมือที่ใช้แผนที่ความคิด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ทิวัตต์ มณีโชติ. (2558). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยแฟ้มผลงาน. สืบค้นเมื่อ
ธันวาคม 2558. <http://ird.rmuti.ac.th/newweb/fmanager/file/5Tiwat.doc>.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากุล. (2555). การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
คุณสมบัติการวัดเชิงจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ. (2558). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.
เชียงใหม่ : ประชากรธุรกิจ.
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2545). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : เข้า ออน
เคอร์มีสท์.
- ภัทรา นิคมานนท์. (2546). การประเมินผลการเรียน Learning Evaluation. กรุงเทพฯ :
ทิพย์วิสุทธิ.
- รัชนิ มั่งคั่ง. (2553). การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเรียงความ ด้วยกระบวนการ
คิดเชิงมนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ราชภัฏนครราชสีมา, สถาบัน. (2544). เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 1042104
หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. (ม.ป.ท.)
- วิชาการ, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). การประเมินผลจากสภาพจริง. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศักดิ์ชัย ป่อคำ. (2547). กระบวนการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนา
สมรรถภาพการประเมินผลตามสภาพจริงโดยใช้แฟ้มสะสมงานของครู
ประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการ
นิเทศ; มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศึกษานิเทศก์, หน่วย. (2540). การวัดและประเมินผลโดยเน้นการปฏิบัติจริง. เอกสาร
ลำดับที่ 1 ชัยภูมิ : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ.
- ส. วาสนา ประวาลนฤกษ์. (2540, มกราคม). “การประยุกต์ใช้การวัดและประเมิน
ความสามารถจริงกับสภาพการเรียนการสอน” แนวแนว 31 (166). กรุงเทพฯ :
มาสเตอร์กรุป แมนเนจเม้นท์. หน้า 9 – 17.

- สิน พันธุ์พินิจ. (2557). **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ฯ.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2546). “การประเมินการปฏิบัติงาน” ใน **การประเมินผลการเรียนรู้
แนวใหม่**. สุวิมล ว่องวานิช. (บก.). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมนึก นนธิจันทร์. (2542). **การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง
ของผู้เรียนโดยใช้ PORT FOLIO**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมบูรณ์ ชิตพงษ์. (2552). “การวัดด้านเจตพิสัยและคุณลักษณะที่พึงประสงค์” ใน
**ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินและวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน =
Evaluation and research of instruction development**. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาบรรณ. (2544). **การจัดการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมิน
ตามสภาพจริง**. เชียงใหม่ : The Knowledge Center.
- อนงค์ ใจลังกา. (2547). **การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ ร ล
ว**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.